

FASCISMUL ÎN ROMÂNIA-DIMENSIUNI IDEOLOGICO-CULTURALE

Rezumat: Studiul își propune să ofere o analiză sintetică asupra ideologiei sociale anticapitaliste și antiburgheze a Mișcării Legionare, asupra interesului manifestat față de linia socialist-creștină existentă în interiorul grupării în care a activat la început C. Zelea Codreanu. O altă direcție de cercetare a studiului, mai extinsă, s-a orientat către atitudinea Bisericii Ortodoxe Române față de Legiune și natura complexă a relațiilor între cele două identități politico-ideologice. Studiul precizează și distincția existentă între Mișcarea Legionară și Liga Apărării Naționale Creștine.

Cuvinte-cheie: Garda Conștiinței Naționale, Mișcarea Legionară, Liga Apărării Naționale Creștine, Corneliu Zelea Codreanu, muncitorime, ortodoxism, Biserica Ortodoxă Română.

Principala direcție a ideologiei fascismului românesc este ostilitatea deschisă, nedisimulată în raport cu democrația românească¹. Afirmția poate părea prea abruptă, fără ca prin aceasta să se îndepărteze de adevăr. Miza fascismului românesc, și a fascismelor în general, a fost distrugerea democrației. Această atitudine nu trebuie înțeleasă exclusiv ca o direcție contrară numai sistemului de partide, numai în raport cu un singur sau mai multe partide. Revolta Mișcării Legionare împotriva sistemului democratic, așa cum este ea precizată în scrierile principalilor săi ideologi (Ion I. Moța²,

* Florin MULLER: Universitatea din București, e-mail: mullerflorin_ro@yahoo.com.

¹ Despre ideologia Mișcării legionare m-am exprimat în mai multe studii și articole, cum ar fi: "Mișcarea Legionară-noi perspective în cercetare", în "Revista Istorică", serie nouă, tomul XXII, nr. 1-2, ianuarie-aprilie 2011, pp. 23-31; "Universul limbajului totalitar-cazul fascismului românesc", în: In Memoriam Grigore Ploșteanu Studii și Evocări, Vasile Dobrescu, Cornel Sigmirean, Corina Teodor, București, Editura Academiei Române, 2014, pp. 393-413; "Revoluția fascistă-dimensiuni teoretice; cazul românesc", în: Societate-Ideologie-Dictaturi, editura universității din bucurești, 2014, pp. 183-208.

² Ion I. Moța, *Cranii de lemn. Articole 1922-1936*, Sibiu, Editura "Totul pentru Țară", 1936.

Vasile Marin³, Corneliu Zelea Codreanu⁴), trebuie înțeleasă ca vizând întregul sistem politic, întreaga suprastructură politico-ideologică a democrației. Este vizată democrația ca filozofie politică fondatoare a modernității de tip capitalist-burghez. Numai astfel putem înțelege specificitatea Mișcării Legionare, ca forță politică revoluționar-nihilistă, ca dimensiune specifică a revoluției antisistemice. Mișcarea Legionară este o forță distinctă de tip revoluționar, parțial diferențiată de cea comunistă, stalinistă. Prin înțelegerea Mișcării Legionare ca revoluție anarhică, nihilistă, antiburgheză și anticapitalistă⁵, poate fi înțeleasă specificitatea ei față de eșichierul forțelor politice democratice, inclusiv în raport cu Liga Apărării Naționale Creștine, monolinar antisemită. Antisemitismul rămâne genul proxim al celor două forțe politice, Mișcarea Legionară și LANC⁶. Diferențierea apare în faptul că, pentru Mișcarea Legionară, antisemitismul este inclus, înțeles ca parte a urii fasciste față de modernitatea capitalist-burgheză și democratică. Doar prin transferul semanticii antisemitismului în sfera mai largă (și mai violentă) de ură față de modernitatea capitalist/burgheză și democratică poate fi înțeleasă specificitatea Mișcării Legionare ca forță a extremei drepte revoluționare, spre deosebire de LANC, ca forță a extremei drepte conservatoare. Faptul că LANC este considerată conservatoare nu diluează deloc ura viscerală a acesteia față de evrei (unde A. C. Cuza este principalul ideolog), nu relativizează problema antisemitismului, ci indică diferența specifică a Mișcării legionare, nivelul mai ridicat de violență antisistemică al acesteia. Principalii teoreticieni legionari care surprind acest aspect sunt Mihail Polihroniade⁷ și Constantin Noica. Primul dezvoltă un totalitarism tehnocratic-modernist, în timp ce Noica insistă, în 1938, înainte de instaurarea dictaturii carliste, pe antisemitism "ca rest cuzist în ideologia sa" (a Mișcării legionare)⁸. Acest "rest" nu este suficient, în concepția lui Noica. Este necesară, pentru Noica, depășirea, completarea antisemitismului, prin includerea lui în logica mai amplă a violenței retorico-simbolice și reale orientate împotriva și a altor categorii,

³ Vasile Marin, *Crez de generație*, București, 1937. (Editura lipsește...pentru publicatia din anul 1937 figureaza TIPOGRAFIA BUCOVINA.

⁴ Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*, Timișoara, Editura Gordian, 1993, (1936).

⁵ Pentru problematica anticapitalismului Mișcării Legionare și a abordării temei corporatismului consider încă util studiul meu foarte vechi Mișcarea Legionară și problema muncitorească:1935-1940, în: "Arhivele Totalitarismului", anul II, nr. 1-2/1994, pp. 371-381.

⁶ Antisemitismul este o direcție ideologică comună a ambelor formațiuni politice, cât și a altora, din zona extremei drepte.

⁷ Publicistica acestui revoluționar uitat este încă foarte puțin utilizată; dintre articolele revoluționarului fascist putem aminti: Naționalism și cuzism, în "Axa", 1933; exemplar distrus în dreptul menționării zilei și lunii de apariție.

⁸ Constantin Noica, *Între parazitul din afară și parazitul dinăuntru*, în "Vremea", anul XI, nr. 523, 30 ianuarie 1938, apud. *Ideea care ucide Dimensiunile ideologiei legionare*, Antologie de texte realizată de Constantin Petculescu, Alexandru Florian, Editura Noua Alternativă, București, 1994, pp. 292-295.

inclusiv direct românești, deci un totalitarism în sens deplin. Nici măcar fascismul italian nu a fost indiferent problemei antisemite; el a fost de la început antisemit, în grupuri radical-marginale ale acestuia.

Încă de la constituirea sa, Mișcarea Legionară s-a poziționat radical împotriva comunismului, acesta fiind văzut ca o ideologie și practică politică radical opusă tradiției, națiunii și opțiunii religioase (credinței) românilor. Atitudinea radical anticomunistă a Mișcării Legionare este vizibilă chiar din momentul în care Corneliu Zelea Codreanu își începea activitatea politică în cadrul Gărzii Conștiinței Naționale, la începutul anilor '20, la Iași. Chiar dacă Mișcarea Legionară se va înființa de-abia în iunie 1927, conștiința politică radical-anticomunistă a lui Corneliu Zelea Codreanu era deja manifest exprimată. Garda Conștiinței Naționale a luat ființă la Iași, în mediile muncitorești și mic burgheze, sub conducerea lui Constantin Pancu, despre care astăzi probabil nu s-ar fi discutat deloc, dacă acesta nu-l primea în rândurile organizației sale pe tânărul student de atunci, viitorul conducător al Mișcării. Garda Conștiinței Naționale s-a implicat (și) sub conducerea lui Corneliu Zelea Codreanu într-o serie de acțiuni de spargere a grevelor muncitorilor de la Atelierele CFR Nicolina și Regia Monopolului de Tutun, ambele din Iași⁹. Garda Conștiinței Naționale era radical anticomunistă, dar linia sa ideologică era sintetizată, după propria formulă, prin sintagma de "socialism creștin". Este o precizare extrem de importantă pentru viitorul profil al Mișcării, respingerea comunismului fiind dublată de o atitudine socialistă, anticapitalistă. Deși nu provenea din rândurile muncitorimii, Corneliu Zelea Codreanu a dezvoltat această direcție de stânga a Mișcării legionare, lucru recognoscibil în cazul tuturor fascismelor, la care au aderat un număr important de muncitori. Direcția socialistă anticapitalistă a fost sprijinită teoretic și organizatoric de o serie de militanți legionari, precum Dumitru Grozea, inginerul Gh. Clime (primul conducător al Corpului Muncitoresc Legionar), teoreticienii George Macrin și Traian Herseni. La rândul ei, muncitorimea a aderat masiv la Mișcarea Legionară, într-o proporție care a atras ostilitatea comuniștilor și a presei de stânga. Nu se poate afirma că Mișcarea Legionară propunea o revoluție socială similară, cu o magnitudine comparabilă cu cea a Partidului Comunist Român și a comunismului sovietic. În ce măsură Mișcarea Legionară a propus o revoluție socială reală rămâne o problemă importantă a istoriografiei actuale. Șeful Mișcării Legionare a reconstruit mitologic, în lucrarea sa memorialistică (și autojustificativă) *Pentru legionari*, rolul său direct în desfășurarea acțiunilor greviste de la Iași. Publicația Gărzii Conștiinței Naționale a relatat evenimentele, relativizând mult rolul lui C. Z. Codreanu în cadrul acțiunilor de spargere a grevelor, aducând-l la o scară mai apropiată de realitate. Linia socialist-anticapitalistă a rămas o constantă a conducătorului Mișcării, chiar dacă alte evenimente au presat, prin actualitatea lor, asupra biografiei

⁹ De văzut, în acest sens, volumul memorialistic al lui C. Z. Codreanu, *Pentru legionari*.

acestui. Comoziile sociale de la începutul anilor '30, mai ales greva de la Atelierele CFR Grivița au readus în atenția publică problema muncitorească și au oferit lui C. Z. Codreanu (și Mișcării Legionare) ocazia de a-și preciza punctul de vedere și de a câștiga și mai mulți aderenți din rândurile muncitorimii. Cu prilejul grevei de la Grivița (februarie 1933), conducătorul Mișcării Legionare, în calitate de deputat al grupării ce-i purta numele, și-a manifestat solidaritatea cu greviștii, spunând că ar fi fost mai rău dacă aceștia, în locul revoltei, ar fi acceptat subjugarea, "lăsând țara pe mâna unor politicieni exploatare" ¹⁰. Șeful Mișcării, în calitate de parlamentar, își afirma poziția radical anticomunistă, dar și îngrijorarea față de lipsurile materiale ale muncitorilor: "Nouă ne este frică de altceva, de faptul că oamenii de la acele ateliere [Grivița] nu au ce mânca; le este foame" ¹¹. Sigur că gestul lui CZ Codreanu a fost foarte populist, dar Legiunea înregimentase deja în rândurile ei numeroși muncitori; unul dintre aceștia va fi ucis, la Iași, într-un conflict cu poliția, în decembrie 1933. Anticomunismul Mișcării trebuie conexasat cu ura viscerală împotriva evreilor, putându-se vorbi, și în cazul Mișcării, de un anti "iudeo-bolșevism", adică de interpretarea comunismului ca produs al evreității, nu doar ca o prelungire a acțiunilor Uniunii Sovietice. "Iudeo-bolșevismul" era o sintagmă clasică, standard a tuturor fascismelor europene, mai ales a național-socialismului, care și crease acest termen.

O discuție foarte interesantă asupra socialismului de tip fascist, inclusiv în cazul Mișcării Legionare, ar trebui să țină cont de puternicul mesaj antiburghez, anticapitalist și socialistoid. O atenție specială trebuie acordată tehnicii de mobilizare socială a Mișcării, prin taberele de muncă. Acestea trebuiau să devină școli politice de educație în direcția nivelării sociale, cu un puternic accent pus pe munca fizică, pe militarizarea grupului social integrat acestora. În taberele de muncă dispăreau, susțineau legionarii, diferențele dintre muncitori și intelectuali, între munca fizică și cea intelectuală (care nu mai era permisă decât sub forma educației politice). Este evident că acest tip de agregare socială era comun tuturor fascismelor europene, el fiind recunoscut și în mediul comunist, în primul rând în Uniunea Sovietică. În prima jumătate a anilor '30, munca fizică obligatorie de duminică (subotnicul) includea la construcția metroului toată populația Moscovei, inclusiv membri ai Biroului Politic. Kaganovici, întrebat despre ritmul construcției metroului moscovit, a răspuns că-și va formula impresiile cu ocazia zilei de 7 noiembrie ¹². Marile șantiere staliniste pentru construcția hidrocentralelor (cea

¹⁰ Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*, Timișoara, Editura Gordian, 1993, p. 434.

¹¹ *Ibidem*, p. 435.

¹² Kaganovici, în calitate de secretar al organizației de partid Moscova, își exprimase dorința ca prima linie de metrou din capitala sovietică să fie inaugurată cu ocazia împlinirii a 17 ani de la Revoluția din 1917, pe 7 noiembrie 1934; calitatea slabă a lucrărilor a obligat la extinderea datei de inaugurare; de văzut: Roy Medvedev, *Oamenii lui Stalin*, București, Editura Meridiane, 1993 (1983), p. 136. Metroul moscovit este un exemplu, mai curând, de muncă forțată a populației

de pe Nipru, spre exemplu), a combinatelor siderurgice (Magnitogorsk) au intrat în mitologia constructivistă a comunismului, fiind admirate și de intelectuali cu aderență fascistă. Mesajul anticapitalist, antiburghez, socialistoid și corporatismul au conturat "filozofia" social-economică a fascismului românesc.

Un alt reper de coagulare identitară a fost constituit de ortodoxism. Relația dintre Mișcarea Legionară și Biserica Ortodoxă Română nu poate fi tradusă în termenii simpli ai unei relații de dependență a uneia față de cealaltă. Mai curând, și mai coerent științific, se poate observa dezvoltarea unor limbaje diferențiate și (relativ) complicate în atitudinea pe care fiecare dintre cele două entități a avut-o/a dezvoltat-o față de cealaltă. Analiza de limbaj a "aparaturii ideologice" ne poate oferi căi de înțelegere a unei astfel de probleme. Pentru înțelegerea ortodoxismului Mișcării Legionare se impune definirea statutului politico-istoric al acestei grupări politice, precum și a Bisericii Ortodoxe Române, poziționarea fiecăreia dintre ele în sistemul de putere al României interbelice. Termenul "putere" nu trebuie înțeles în sens limitat, adică nu identificăm univoc puterea exclusiv cu guvernul, regele, parlamentul, și nici cu instrumentele de forță ale statului. Puterea excede statul înțeles în sens limitat. Când discutăm despre raportul dintre Biserica Ortodoxă Română și putere înțelegem Biserica ca parte a acestei puteri. Această instituție dispune de un capital simbolic, depozitat în practicile sale instituționale și, mai ales, în controlul ideologic și psihologic pe care-l exercită asupra credincioșilor, în calitate de "Biserică dominantă în stat". Capitalul simbolic al BOR nu mai este atât de conectat la "putere", în sensul extins în care am definit-o, căci, în perioada interbelică, procesul general european de secularizare pătrunsese puternic în țesutul social, în special în lumea urbană, acolo unde se decidea la vârf distribuirea resurselor. În plus, Biserica Ortodoxă Română se încadra în politica sa tradițională de "simfonie" cu puterea laică, recunoscând acesteia din urmă gestionarea treburilor publice, inclusiv distribuirea resurselor materiale și simbolice ale statului și societății. Este aici o tradiție foarte îndelungată, care coboară până în Bizanț. Foarte pe scurt, Biserica Ortodoxă, indiferent de statul național căreia îi aparține, și la constituirea căruia a contribuit foarte puțin, nu are tradiția activismului politic al Bisericii Catolice și, cu atât mai puțin, al celei protestante. Nu înseamnă că această situație ar fi un indiciu în direcția devalorizării generale a religiozității, în special a celei de tip popular rural. Absența activismului politic de tip antistat, antiputere diferențiază România de confesiune ortodoxă, dar și Estul european de un militantism de tip occidental. Este o realitate diferită care ajută la înțelegerea mai adecvată a relației între Mișcarea

orașului; în Uniunea Sovietică marile șantiere unionale îmbinau munca forțată (deținuți politici), cu muncă salariată sau mobilizări politice ale Komsomolului; fascismul a utilizat și el mobilizarea propriilor săi militanți, în România taberele de muncă legionare fiind un exemplu în acest sens.

Legionară și Biserica Ortodoxă Română. Mișcarea Legionară se manifestă ca forță radical-nihilistă și revoluționară, sau revoluționar-nihilistă.

Problema centrală în cazul relației dintre BOR și Mișcarea Legionară este raportarea la un set mai amplu de valori, norme, limbaje și atitudini sociale, culturale și ideologice ale lumii interbelice, definită ca un spațiu istoric, înscris pe traiectul modernității. Avem în vedere cultul puterii fizice, asumarea modelului hedonist din lumea occidentală¹³. Mai importante sunt evaluările asupra Occidentului ca filozofie politică raționalistă și materialistă, francmasonică, atee, agnostică, centrată pe normele Revoluției franceze de la 1789. Biserica Ortodoxă Română respinge astfel de repere, în timp ce Mișcarea Legionară include unele dintre acestea, cum ar fi cultul vitalității fizice, militarismul, tinerețea și revolta. Nu este lipsită de relevanță nici atitudinea față de politica externă a României, recunoscută de Biserica Ortodoxă Română. Atât BOR, cât și Mișcarea Legionară sunt declarat anticomuniste. În ceea ce privește antisemitismul, BOR dovedește mai curând un antisemitism rezidual, remanent, în timp ce Mișcarea Legionară se poziționează radical antisemită. În unele situații, BOR critică antisemitismul LANC, dar nu face din această atitudine o linie oficială. În situații particulare, unii teologi se angajează în polemici împotriva antisemitismului religios al Ligii Apărării Naționale Creștine, prin critica ereziei lui A. C. Cuza (cu o geneză în istoria antisemitismului) a rupturii între Vechiul și Noul Testament, în sensul contrarietății dintre cele două sectoare ale Bibliei. Erezia cuzistă susținea, printre altele, și ideea originii ariene, neevreești a lui Isus Hristos¹⁴.

În plan strict politic, Biserica Ortodoxă Română a fost solidară cu acțiunile Mișcării Legionare în măsura în care acestea se aflau în acord cu punctul de vedere al statului. Când statul era în acord sau măcar neutru față de acțiunile Mișcării, atunci și Biserica Ortodoxă Română valida acțiunile Mișcării. Însă, încă din anii '20, au fost făcute publice și puncte de vedere critice ale BOR față de acțiunile antisemite ale Mișcării Legionare. Critica BOR era însă destul de reținută în limbaj, și nici nu s-a concretizat în vreo campanie de presă susținută. Un prim moment important în conturarea atitudinii BOR față de activismul politic al Mișcării Legionare, l-a constituit asasinarea prim-ministrului liberal I. G. Duca, la 29 decembrie 1933. Cu acest trist prilej, Biserica Ortodoxă Română, prin cuvintele Patriarhului Miron Cristea, a exprimat un punct de vedere cel puțin ambiguu față de moartea tragică a înaltului demnitar român. Miron Cristea, în pastorală Sfântului Sinod, a făcut

¹³ *Sportul, atletismul, sensualismul, ateismul, șovinismul național ar fi, potrivit aprecierilor Institutului Social Creștin din Berna, valorile ce au luat pentru tineret locul celor morale*, în: Iarăși problema tineretului în "Telegraful Român", anul LXXXII, nr. 5, 27 ianuarie 1934; foarte important, în această discuție, și volumul *Biserica și problemele sociale*, ce cuprindea conferințele susținute la Fundația Dalles, 9 decembrie 1932, Tipografia Cărilor Bisericești, 1933.

¹⁴ A. C. Cuza, *Învățătura lui Isus: iudaismul și teologia creștină*, Iași, Editura "Ligii Apărării Naționale Creștine", 1925.

diferențiere între Mișcarea Legionară și "influențele sud-dunărene" exercitate asupra acesteia. Pentru actul criminal erau condamnate, în consecință, elementele radicale, și pretins marginale, provenite din rândurile macedoromânilor (doi dintre asasini fiind din rândurile acestora). Patriarhul a exclus, astfel, Mișcarea Legionară ca responsabil direct pentru asasinat¹⁵. Gestul BOR nu era atât de singular, și de neînțeles. El venea în conveniență chiar cu strategia lui Corneliu Zelea Codreanu de a se exonera de orice responsabilitate personală asupra actelor criminale. Cei trei făptași preluau, *in integrum*, răspunderea asupra gestului lor, vinovăția fiind exclusiv a lor. Era evident că această procedură nu reprezenta decât tactica lașă a lui Corneliu Zelea Codreanu pentru a se scoate, prin acest transfer ilicit de responsabilitate, de sub incidența legii. Rezultatul procesului asasinilor lui Duca confirmă această interpretare, fiind pedepsiți exclusiv cei trei autori materiali ai asasinatului, autorii morali (inclusiv Codreanu) fiind achitați.

Un alt moment semnificativ care documentează atitudinea comprehensivă a Bisericii Ortodoxe Române față de Mișcarea Legionară a fost constituit de înmormântarea celor doi comandanți legionari, Ion I Moța și Vasile Marin, în februarie 1937, la București. Aceștia pieriseră în luptele din preajma Madridului, în războiul civil din Spania. Mișcarea Legionară a trimis, demonstrativ, "un corp expediționar" format din șapte combatanți. Pe traseul funerar al osemintelor acestora, Biserica Ortodoxă Română s-a implicat foarte mult în întreaga ceremonie de înmormântare. Zeci de preoți s-au implicat în serviciul funerar (30 de preoți la Sibiu, 46 de preoți la București), au fost sfințite carele mortuare, au fost ținute slujbe pentru pomenirea jertfei celor doi legionari¹⁶. Chiar și în aceste condiții, conținutul rugăciunilor și cuvântărilor funerare era orientat spre sensul religios al jertfei celor doi legionari, adică apărarea creștinismului (în sensul mai precis, catolicismul spaniol) împotriva "comunismului ateu". Biserica Ortodoxă Română nu a validat acțiunile Mișcării Legionare ca întreg și nici persoana lui Corneliu Zelea Codreanu. Era un subterfugiu prin care BOR căuta să se protejeze de orice interpretare negativă venită din partea guvernului, sau de orice acțiune coercitivă a acestuia. Sfântul Sinod a transmis lui Victor Iamandi, la scurt timp după încheierea "cazului Moța-Marin", deciziile luate cu privire la interdicțiile pe care le aveau preoții în activitatea lor pastorală. Au fost interzise sfințirea steagurilor și însemnelor de partid, activismul politic al preoților, transformarea altarului în tribună politică¹⁷. În condițiile interesului public generat de ceremonia funerară din februarie 1937, cauzată de înmormântarea comandanților legionari Ion Moța și Vasile Marin s-au putut observa câteva solidarizări ale ierarhilor BOR cu "sensul mistic al jertfei" celor doi legionari: mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului (simpatizant al Mișcării Legionare),

¹⁵ *Biserica Ortodoxă Română*, în: „Revista Sfântului Sinod”, ianuarie-februarie 1934.

¹⁶ „Lumina Satelor”, Sibiu, 21 februarie 1937, anul XVI, nr. 8.

¹⁷ „Telegraful Român”, nr. 11, anul LXXXV, 14 martie 1937.

Vartolomeu, episcop al Râmnicului, Pocitan, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștiului)¹⁸. În cea mai mare măsură, aderențele au venit din partea unor preoți din parohii rurale, în general sărace. "Politica" BOR era însă ușor interpretabilă de către guvern, care a observat că nu este vizibil un sprijin special pentru Legiune din partea Bisericii.

Instaurarea dictaturii regale a modificat atitudinea BOR față de Mișcarea Legionară, în condițiile în care conciliatorismul față de puterea de stat a rămas linia de urmat de către aceasta. Imediat după asasinarea lui Armand Călinescu, în septembrie 1939, noul patriarh Nicodim a condamnat, cu toată vehemența, în cuvântarea cu prilejul înmormântării fostului prim-ministru, actul criminal al Legiunii¹⁹. Presa de factură religioasă, prin contribuțiile unor teologi de marcă ai săi, a condamnat și ea asasinatul, și, mai cu seamă, a cerut populației supunere față de "noul regim". Venirea la putere a generalului Ion Antonescu a schimbat numai parțial "linia politică" a BOR. De data aceasta, patriarhul Nicodim a binecuvântat pe generalul Ion Antonescu, conducătorul statului, și *tot guvernul său*²⁰. Nu era vorba de transferul binecuvântării către Mișcarea Legionară, ci doar de solidaritatea conjuncturală a conducerii sinodale a Bisericii Ortodoxe Române cu forța politică de guvernământ. "Tot guvernul" însemna, de fapt, și partea nelegionară a puterii guvernamentale, inclusiv generalul Ion Antonescu, în calitate sa de Conducător al statului. Înăbușirea Rebeliunii legionare, în ianuarie 1941, a oferit patriarhului Nicodim, prilejul resolidarizării cu politicile represive antilegionare²¹.

FASCISM IN ROMANIA – IDEOLOGICAL AND CULTURAL DIMENSIONS

Abstract: The study aims to provide a synthetic analysis of the anti-capitalist and anti-bourgeois social ideology of the Legionary Movement, of the interest shown in the socialist-Christian line that existed within the group in which C. Zelea Codreanu was active at the beginning. Another research direction of the study, more extended, was oriented towards the attitude of the Romanian Orthodox Church towards the Legion and the complex nature of the relations between the two political-ideological identities. The study also

¹⁸ "Lumina Satelor", Sibiu, 21 februarie 1937, anul XVI, nr. 8.

¹⁹ *Biserica Ortodoxă Română*, în: „Revista Sfântului Sinod”, anul LVII, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1939, p. 591.

²⁰ *Biserica Ortodoxă Română*, în: Revista Sfântului Sinod, anul LVIII, nr. 9-10, sept.-oct. 1940; pastorală lui Nicodim datează din 7 septembrie, iar statul național-legionar se instaurează la 14 septembrie 1940; atitudinea Patriarhului Nicodim din 7 septembrie exprimă și punctul de vedere de după venirea Mișcării Legionare la putere.

²¹ *Biserica Ortodoxă Română*, în: „Revista Sfântului Sinod”, anul LIX, nr. 1-2, ian.-febr. 1941, p. 103.

clarifies the distinction between the Legionary Movement and the Christian National Defense League.

Keywords: Guard of National Conscience, Legionary Movement, Christian National Defense League, Corneliu Zelea Codreanu, labor, orthodoxy, Romanian Orthodox Church.